

Jak usnadnit dětem přechod ze školky do školy?

Zatímco školka je místo, kde dítě zažívá hry, pravidelný režim, učí se, jak vycházet s ostatními dětmi v kolektivu, a paní učitelky mají s dětmi bližší kontakt, škola je pro dítě výzva. Ve školce bývá kolektiv i třídy menší, je zde spousta hraček, šatny jsou uzpůsobené tak, aby vycházely vstříc potřebám nejmenších, ve škole se dítě setkává s novým, pro něj „velkým“ světem. Je to změna v režimu nejenom pro samotné dítě, ale i pro celou jeho rodinu.

MGR. MARTINA VIEWEGOVÁ

Při přechodu dítěte do školy hraje roli jeho zralost. Mluvíme o **zralosti fyzické, psychické a sociální**. Je nutno podotknout, že některé z nich se vzájemně překrývají. Pojdme se podívat na jednotlivé znaky zralosti a způsob, jak může školka pomoci.

Obecně platí, že u zralosti hraje roli i pár měsíců, dívky bývají v určitých oblastech zralejší než chlapci a velký vliv hraje rodina, nakolik je její **prostředí podnětné**. Na druhou stranu i přes prázdniny může dítě rychle dozrát.

Není vhodné navrhovat odklad, pokud to není nutné. Je potřeba dítě vidět v **kontextu celé školní docházky**, která se neustále prodlužuje. Takže zatímco dříve člověk odmatoval a nemusel být nutně plnoletý, dnes maturují mladí dospělí kolem dvaceti let.

Pro mladého člověka, pokud je odklad zbytečný, to znamená, že je stále na střední škole, ale přitom cítí, že už by měl i chtěl být někde jinde. Odklad jen proto, že se to rodičům z nějakého důvodu nehodí, není vhodná volba. Nicméně pojďme zpět k **malému dítěti**.

Fyzická zralost

Dítě by mělo být zralé fyzicky, v kontaktu se svým tělem, mělo by jej umět ovládat a postarat se o sebe. V praxi to znamená, že je **samostatně při jidle**, umí se **obléci i svléci, zavádat tkaničky** (případně má boty na suchý zip), zapnout knoflíky, zvládá **základní hygienu** (mytí rukou, smrkání, spláchnutí, používá toaletní papír). Jeho pohyb je koordinovaný, běhá, skáče, chytá a hází míč. Ve všech těchto aktivitách je školka zpravidla úspěšně rozvíjí a podporuje. Ideálně umí také plavat, bruslit, lyžovat. Samozřejmě v závislosti na tom, k čemu jej vedou rodiče. **Fyzickou zralost určuje pediatr**. Školka

v těchto oblastech napomáhá vývoji a často supluje rodinu.

Součástí fyzické zralosti je i **laterality**. Při nástupu do školy by mělo být jasné, která ruka (oko, ucho, nohy) je dominantní. Zda je dítě **jednostranně dominantní**, či je **lateralita zkřížená**, což může znamenat problém například při rozpoznávání některých souhlásek při čtení. To, která část těla je dominantní, může rodič zjistit hrou. Není vhodné se snažit dítěti tuto **vrozenou dispozici** násilně měnit. Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky a oka, **jemnou motoriku a pravolevou orientaci**.

V praxi to znamená, že je schopné modelovat, stříhat, kreslit, lepit, navléká korálky, drží správně tužku, kterou vede plynule, zvládne napodobit základní geometrické obrazce. Prvky řadí zpravidla zleva doprava a levou

Není vhodné snažit se násilně měnit dominantní stranu těla, jde o vrozenou dispozici.

To, která část těla je dominantní, může rodič zjistit hrou. Není vhodné se snažit dítěti tuto **vrozenou dispozici** násilně měnit. Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky a oka, **jemnou motoriku a pravolevou orientaci**.

Dítě by mělo umět soustředit, ovládat záměrnou pozornost, kterou potřebuje k učení, a vědomě pracovalo s pamětí.

a pravou zvládne odlišit. V tomto věku ještě může chybavit.

Do fyzické zralosti patří i schopnost dítěte **rozlišovat zrakové a sluchové vjemy**. Co se týče zraku, najde rozdíly na obrázcích, doplní detaily, rozliší a najde podobnost i rozdílnost ve tvarech, zvládne odlišit figuru a pozadí. Z tvaru složí obrázek. Co se týče sluchu, složí slovo ze slabik, pozná hudební nástroje a rozezná zvuky všedního dne, pozná rozdíly v hláskách, je schopné vytleskat slabiku.

Psychická zralost

Dítě by mělo být schopné **Jazykové, řečové a komunikativní dovednosti**.

Tedy vyslovit hlásky, vyprávět příběh. Mluví ve větách, používá většinu běžně používaných slov. Pojmenovává věci kolem sebe. Zvládne rozhovor s dětmi i dospělými. Zvládá přirozeně **neverbální stránky komunikace**. Tedy mimiku, gesta, řec těla. Řeč odpovídá gramatice. Dětský kolektiv a komunikace s paní učitelkou tyto dovednosti přirozeně podporuje.

Do psychické zralosti patří i **kognitivní zralost**. To znamená, že dítě ví, co je číslo, a umí s ním naložit. Ukázat ho na prstech, počítat po jedné, ví, co číslo znamená. Pozná a rozpozná základní geometrické tvary. Pozná kvalitu a velikost předmětu a dokáže toho využít v úlohách. Chápe **jednoduché vztahy a souvislosti** v hádankách, vtipech, labyrintech. Zvládne „přemýšlet nahlas“. Tedy komentuje to, co dělá.

Důležité je, aby se umělo **soustředit** a ovládalo **záměrnou pozornost**, potřebnou k učení. V tomto věku se dítě soustředí v průměru deset nebo patnáct minut. Důležité ale je, že je **ochotné se soustředit a učit se**.

Vědomě pracuje s pamětí. Událost, která se stala, si zapamatuje, vybaví si ji a vypráví o ní. Je soustředěné na to, o čem mluví, a při rozhovoru se soustředí na dané téma. Umí se naučit básničku či písničku. Je schopné **pracovat samostatně a dodržovat pokyny**, které od dospělých dostalo.

Sociální zralost

Dítě by v tomto věku mělo umět relativně dobře **zvládat emoce**, být s nimi v kontaktu a ovládat své chování. Tedy **být samo bez rodičů, mít svůj názor**, umět říct, že se mu něco nelíbí, bez výkyvů nálad, dovede naložit s **frustrací** (umí odložit uspokojení na později,

zvládne drobný neúspěch), lze s ním dohodnout jednoduchá pravidla a dítě je schopné je dodržovat.

Mělo by umět fungovat samo i ve skupině s vrstevníky. V tomto věku již má **sociální vnímavost a základy slušného vychování**. Umí tedy poděkovat, poprosit, pozdravit. Má

ko (základně). Kromě informací o sobě má i **základní povědomí o své rodině**. Ví, co dělají rodiče, sourozenci, co má kdo rád. Chápe rozdíl mezi pohlavími. Ví, k čemu jsou peníze. Pozná **dobro a зло**, atď už jde o dobré nebo špatné chování (šíkana, ubližování), nebo o zdraví (kouření škodí zdraví).

je jeho rodina. Budoucí paní učitelka se ptá na **základní barvy, matematické pojmy, geometrické tvary**, tedy věci, na které je dítě většinou z domova i ze školky připravené.

Dalším důležitým rituálem jsou **nákupy**. Nákup školní tašky je velká událost.

Další důležitý bod je nákup penálu, svačinové krabičky a láhvě na pití. Nákupům školních pomůcek by dítě mělo být přitomno a mělo by být součástí rozhodovacího procesu, jaké pomůcky se koupí. Ono **spolurozhodování** jej zapojuje do změny i do **zodpovědnosti za školní docházku**. Pokud věci rodiče nakoupí bez něj, dítě k celé události a procesu změny nemusí mít žádný vztah.

Dítě zatím neví, co jej čeká. **Zatím si na školu pouze hraje**. Ve hře tak můžeme vidět, co o škole ví z vyprávění, z médií, od starších dětí. Pokud je potřeba, stále do téhoto her můžeme jemně zasahovat, aby děti nebyly zbytečně vystrašené a demotivované předem.

Nejčastější chybou ze strany rodičů dítěte je to, že jej **školou straší**. Zaznívají věty typu: „Počkej, až půjdeš do školy!“, které dítě brzdí v jeho přirozeném nadšení.

Pro dítě je přechod do školy **velkou změnou**. Je to změna, která je trvalá. Do školy musí chodit každý den. Není to tak, jak mohlo být zvyklé ze školky, že chodí jen některé dny v týdnu, nebo je týden doma. Navíc tam musí chodit, i pokud se mu tam nelibí.

Nástup do školy nemusí být bezproblémový. **Do tří měsíců** by se však případné problémy měly upravit. Důležitá je **verbální podpora** ze strany dospělých. A v tomto, pokud nefunguje rodiče, může pomoci již mateřská škola.

Je důležité dětem **popisovat reálně**, bez příkras i strašení, co je čeká. Ale zároveň je podporovat v tom, že to zvládnou.

Školka pak může být i **podporou sociální**, dítě připravuje na **nové kamarády**. Na to, že stejně jako tady se s někým kamarádí více a s někým

„Do sociální, ale i psychické zralosti patří schopnost kreativity a přijímání kulturních podnětů, např. sledování představení či zájem o film.“

kamarády a umí s ostatními mluvit. Je schopné říct vlastní názor a obhájit si ho, ale umí i v rámci hry tolerovat názor jiný. Ve hře umí měnit role. Ve skupině spolupracuje, dodržuje pravidla. Je **empatické a ohleduplné** vůči ostatním dětem. Umí půjčit hračky, pohladit, pomocí mladším dětem. Zároveň zvládne být samo bez svých blízkých, samozřejmě po určitou dobu. I dítě, které do kolektivu školky přijde pouze na jeden rok, se rychle může od ostatních dětí naučit věci, které neumi. Pro zkušenější děti je to pak nová zkušenosť v tom, že ukazují ostatním, jak se ve skupině chovat.

Do sociální, ale i psychické zralosti patří **schopnost kreativity a přijímání kulturních podnětů**. Dítě vydrží na divadelním představení pro děti, zajímá ho film, knížka apod. Chodí na výlety, samo si o ně může říct. Umí o zážitku vyprávět a pozná, co bylo správně a co ne například v pohádce. V tomto věku má své oblíbené postavičky a hrdiny. Kromě toho, že umí být pasivní příjemce tvorby, také samo tvorí. Kromě klasického stříhání a lepení se objevují i propracovanější **hry se sociálním přesahem** (na rodinu, cestování...).

Kromě výše zmíněného by se mělo **orientovat ve svém prostředí**. Mělo by vědět, kde bydlí, jak se jmeneje, jak se chodí do školky, kde v jeho okolí co je. Zvládne **základní sociální dovednosti**, jako je placení v obchodě, drobné domácí práce, umí telefonovat, vyřídit vzkaz, umí se postarat o domácí zvířátka.

Přechod do školy

Dítě potřebuje **rituály**. Činí svět srozumitelnějším, pomáhají udržovat rád a slouží jako **přechod z jednoho stavu do druhého**.

Důležitým rituálem při přechodu do školy je pak zápis. Ne každý rodič jej využije, pro dítě je to ovšem dobrý

Zapojíme-li dítě do rozhodovacího procesu při nákupu školních pomůcek, vytváří si předem zodpovědnost za svou školní docházku.

krok, jak zvědomovat změnu, která jej čeká. Vhodné je využít i dny otevřených dveří, které školy nabízejí. Dítě se tak může předem podívat na místo, které bude po dlouhé roky jeho důležitým prostorem. A zápis je pak **stvrzení tohoto přechodu**.

Zápis dítěte by neměl být stresem, měl by sloužit jako seznámení se s dítětem a s jeho vývojovou úrovni. Zjištují se věci, které jsou uvedené výše. Tedy **laterallita, postoj, schopnost říct básničku**, zda dítě ví, jak se jmeneje a kdo

méně. Je důležité dítě podporovat v tom, že i tady se nakonec s někým spřátelilo a stejně se to stane ve škole. Zároveň je vhodné dítě připravovat na to, že budou mít **novou paní učitelku** (nebo pana učitele), která se jim bude věnovat jiným způsobem než paní učitelka stávající.

Rodičům může školka pomoci sepsáním **jednoduchých rad**, jak se na školu připravit.

Role rodiny

I ve školce by mělo být dítě schopné postarat se o své věci, uklidit hračky apod. To samé je vhodné, aby dělalo

Je důležité vést dítě jak k aktivitě, tak k odpočinku. V prvním pololetí je lepší, když dítě nemá žádný kroužek, aby si na nový režim zvyklo.

o čas věnovaný **rozvojové aktivitě formou hry**.

V prvním týdnu je výuka zatím jen pár hodin. Dítě si na **režim zvyká**.

V tuto dobu je vhodné se dítěti více věnovat, zapojit i širší rodinu, aby se o dítě měl kdo starat. Bavit se s ním o tom, co zažívá, co je pro něj nové, **naslouchat mu**. Dítě tak uvidí, že jste tu pro něj a můžete se na vás obracet s tím, co se mu děje.

Je důležité vést dítě jak **k aktivitě, tak k odpočinku**. V prvním pololetí je lepší, aby dítě nemělo žádný kroužek, aby si na změnu dobře zvyklo. Mělo by se naučit, že přijde ze školy a **chvíli si odpočíne**, než se bude věnovat úkolům. Může jít o hodinku či dvě.

může děti podporovat tím, že **sama vzpomíná**, jaké to bylo, když ona sama šla do první třídy, jak se jí tam líbilo, co tam bylo pěkného, ale může mluvit i o tom, čeho se bála nebo že to někdo oplakal, a může děti podporovat v tom, aby o těchto **pocitech a představách** samy mluvily. Pokud jde o menší města a paní učitelky ví, kam děti budou chodit do školy, můžou být **procházky tematické**, aby děti věděly, kam budou chodit do školy ony a kam jejich kamarádi. Může se jich ptát, co si vezmou na sebe, jestli budou mít kornout nebo kytičku pro novou paní učitelku. Vše záleží na zvyčích daného místa.

Pěknou vzpomínkou bývají **rituály vypouštění dětí do škol**. Školka může dětem udělat šerpy, připravit besídku, cokoli, co umocní **sváteční atmosféru**, která z malého dítěte dělá školáka.

Čím lepší zážitky mají děti ze školky, tím **větší důvěru** mají později v další vzdělávací instituce. Nejdůležitější ovšem pořád zůstává **role rodiny**. Je tedy důležité zapojovat rodinu co nejvíce a **motivovat rodiče**, aby si tento přerod dítěte nenechali ujít. Je to událost, která se později již neopakuje, a je důležité ji oslavit.

„Školka by měla být při přechodu do školy dítěti oporou, ale pomoci i rodičům, např. sepsáním jednoduchých rad.

doma. I malé dítě by mělo mít nějakou svou **povinnost**. Je to první krok na cestě k tomu, abychom z něj vychovali **samostatného a zodpovědného člověka**.

Přechod dítěte do školy je zpravidla velkou **změnou pro celou rodinu** a role rodičů je v tomto období velmi důležitá. Dítě je potřeba **jako podporu** nejen při samotném přechodu, ale i v začátcích, které jsou náročné. A pak samozřejmě dále a průběžně, kdy je potřeba, aby rodiče dítě **chválili a pomáhali mu** vyrovnavat se s neúspěchy, které ve škole zažívá.

Aby začátek školy nebyl pro rodiče ani děti velký šok, je vhodné zvykat si na **pravidelný režim** již týden nebo dva předem. Jde o pravidelné vstávání v určitou dobu, aktivitu, která trvá nějaký čas, a přípravu na „úkoly“. Nicméně nemělo by jít o školní úkoly, ale spíše

Je to stejně, jako když přijdem z práce. Také nejdříve potřebujeme vydechnout, než se věnujeme dalším věcem.

Mezi úkoly pak patří i **kontrola aktovky**, tužek a dalších pomůcek. Na začátku tyto aktivity děláme s dítětem, postupně jej vedeme k tomu, aby se to naučilo samo. Vedeme ho tím k **samostatnosti a zodpovědnosti** a zároveň posilujeme **vztah ke škole**.

Závěrem

Přechod do školy je pro dítě velká věc. Důležité je ho **motivovat**. I paní učitelka

Vztah ke čtení

Důležitou roli v rozvoji dítěte i jeho školní docházce hraje vztah ke čtení. Ideální je, pokud rodiče čtou dětem před spaním, tuto roli ovšem opět může suplovat paní učitelka ve školce. Pohádka před odpoledním spánkem potěší každé dítě. Děti můžou pohádky při různých aktivitách i samy tvořit a vyprávět. Můžeme v nich tak přirozeně podporovat kreativitu.

Autorka působí jako psychoterapeutka v centru Psychoterapie Anděl